

'WOS HERT ZICH?'

“Eppes najes? - What’s new? - Manisjma? EEN CD VAN KLEZMER & CO.

Op onze nieuwe CD staan nummers uit twee programma’s : “*Ich hob dich azoj lib*” (Ik houd zo van je) en “*Di Jiddisje Chassene*” (Een Joodse bruiloft)

Hier zijn alle teksten en bronnen van de nummers en de liedjes, hoewel veel muziek niet te traceren is, wat normaal is in dit genre. De Jiddische taal wordt met Hebreeuwse letters geschreven; bij deze transcriptie van de teksten is gekozen voor de Nederlandse standaard zoals de [Stichting Jiddisj](#) die heeft vastgesteld.

1 Josl en Sore Dvosje.

Populair lied uit het vooroorlogse theater in Vilna (Vilnius, Litouwen). Het is een dialoog tussen Sore Dvosje en haar Josl. Hij begrijpt niet waarom ze boos op hem is, maar hij kan het goed maken met een flink stuk chocola.

Tekst: Kasriel Broido; muziek onbekend.

*Bron: **Songs of Generations** by Eleanor en Joseph Mlotek (Workmen’s Circle, NY)*

(Josl) Ach main libe Sore-Dvosje,
wos-zje zitstoe do in gas oen koekst oif der lewone?
Ach entsjoeldik, ‘ch hob fargesn, bist noch alts mit mir
in kas, majn lichtike “madonne”.
Zog mir wos di sibe iz foen noch anander brojges zain,
to lomir sjolem machen,
L’bowmoja – wedja ljoebloe-tjeba –
majn Sore Dvosjele, powjerzje mnje.....

(Sore-Dvosje) Josl, wos zingstoe mir a serenade,
oen lost nit zitsn, a sjejne mejdele in gas?
Doe koif mir beser a groise plite sjtjikolade,
weln mir sjpatsirn, oen ich wel mer nit zain in kas.

Ach mijn lieve Sore-Dvosje, wat zit je daar op
straat naar de maan te kijken?
Oh, vergeef me, je ben nog steeds boos op mij,
dat was ik even vergeten, mijn schitterende
dame!
Vertel me, wat is de reden van al die boosheid,
kom laten we het goed maken,
Mijn lieveling, je weet toch dat ik van je houd!
Josl, wat sta je daar voor een serenade te zingen?
Waarom laat je een mooi meisje niet met rust op
straat? Waarom koop je niet een flink stuk
chocola voor me? Dan zal ik met je gaan
wandelen en mijn boosheid vergeten.

2 Gasn nign.

Met een *gasn nign*, een rustige 'straat melodie', werden de gasten voor een Joodse bruiloft opgehaald en weer thuisgebracht.

3 Di fajerdike libe. (De vurige liefde)

Anoniem.

Di faierdike libe wos toet im hartsn brennen
Wos teigt indzer libe-sjpil
az men kennen zich nit nemen.
Gej arois in gas oen toet zich farzamen,
Sjtelt zich anider, sjtolts, redt iber mit dain mamen.

Wos zogt dain mame?, wos toet zej reden?
Zi zogst, megts a kapore zain
az me moezn zich tsesjeidn!
Wos zol ich toen mit main eigene wiln,'
Az oif main chassene zoln klezmer nit sjpiln....

De vurige liefde die harten doet ontbranden,
Waarvoor dient ons liefdesspel als we toch niet
bij elkaar mogen zijn?
Ga naar buiten, verzamel moed en laat je trots
eventjes achterwege. Praat nog een keer met je
moeder. ...
En? Wat zei je moeder?
Ze zegt "je kunt het heen en weer krijgen, maar
uit elkaar zullen jullie gaan"
Wat zal ik doen? Mijn eigen wil volgen?
Dan zal mijn huwelijk geen feest zijn, zonder de
muzikanten.

A Jor ersjt noch main chassene (Een jaar na mijn huwelijk).

Een jaar na haar huwelijk komt een jonge vrouw weer thuis en geeft haar zusjes advies: Het is veel beter om "single" te blijven!

Tekst: Isaac Reingold (1873-1903) Music: Rumshinsky (?) De muziek is ook bekend onder de naam *Itsik hot sjoin chassene gehat*.

A jor ersjt noch main chassene
oen zet wi ich koek zich ois!
(*Tainet a joen waibele, oen chlipet sjtark*)
Oi, goete libe sjwesterlech, dem sod zog ich aich ois,
az a man iz nor a tsore oifn kark.
Gewen bin ich a mejdele, a frejlliche, gor moiredik,
Gesjtift mit joenge laitelech hob ich dan.
Haint bin ich a jidene, sjwach oen more-sjchoiredik
oen ales wail ich hob gewolt a man.
Er darf a leben machn bloiz, oen ich....
oj, wos bin ich nit in hoiz?
A waib oen a damele, a dienst oen oich a mamele,
Ales, ales koemt arois mit sjwere noit.
Oj es iz kejn klejnikhejt, ich sjwer bai oendzer
reinikhejt
Az beser iz tsoe blaibn gor a moid

Ik ben nog maar één jaar getrouwd en moet je
zien hoe ik eruit zie! (zo klaagt een jonge vrouw)
Ach lieve zusjes, ik zal je een geheim vertellen:
Een man is alleen maar een last op je schouders.

Vroeger was ik een vrolijk en levendig meisje, ik
flirtte met de jongens toen. Maar nu ben ik een
oude getrouwde vrouw, zwak en zwaarmoedig,
en dat alles omdat ik zo graag een man wilde.

Hij hoeft alleen maar de kost te verdienen, maar
ik? Ik kom het huis niet meer uit van al het werk!
Echtgenote, gastvrouw, schoonmaakster
ondertussen ook moeder. Nee, het valt me niet
gemakkelijk! Het is geen kleinigheid, ik zweer je
dat je beter niet kunt gaan trouwen.

4 Der kasjtnboim (de kastanjeboom).

Een moeder, een dochter, en de aanbidders die bij de boom wachten. Over tijd die verstrijkt, over ouder worden en vernieuwing.

Tekst: Jitschok Perlov (1911-1980) muziek : Lola Folman (1908-1979)

A mame hot a techterl, a techterl gehat
Sjejne blonde herelech hot dos kind gehat
Zi zitst oen nejt a klejdele, zi zitst oen nejt oen trojmt
Dos epele, dos epele falt nisjt wait foen bojm

Es tsijen zich di jorelech dos lebn gejt zain gang,
Dos techterl derwaxsn sjojn –
zi iz ojch sjejn oen sjlank!
Di mame twej oen ferstik jor iz noch joeng oen tojg
Dos techterl sjojn zechtsn jor oen hot sjoin fil derfolg

Es drejen zich bachoerimlach in drojsn bai ir hoiz,
Zingen sjejne lidelech oen roefn ir arojs:
“Koem arojs main libinke, woe ’s blit der kasjtnbojm.
Ich bin dain oen doe bist main, oen nor foen dir ich trojtm”.

Di mame gejt in sjlofsjtueb arain oen legt zich glaich in bet.
Hert zi wi der kasjtnbojm klapt in sjojb oen ret:
“Ich hob amol far dir geblit, wen doe bist joeng gewen
Haint bli ich far dain techterl wail zi iz joeng oen sjejn”.

Een moeder heeft een dochter, een mooi meisje met prachtig blond haar. Zij zit een jurk te naaien en droomt over de toekomst. De appel valt niet ver van de boom.

De jaren gaan voorbij, het meisje is nu met haar 16 jaar een mooie jonge slanke vrouw. Haar moeder van 42 is nog jong en sterk.

Buiten staan de jongens bij de boom, ze zingen en roepen het meisje naar buiten: Kom toch mijn lief, nu de kastanjeboom bloeit! Ik droom alleen maar van jou!

De moeder gaat naar de slaapkamer en legt zich te rusten. Ze hoort de kastanjeboom tegen het raam tikken en hoort hem zeggen: Ooit bloeide ik voor jou, maar nu bloei ik voor je dochter, want nu is het haar tijd.

5 Chosidl.

Een rustige chassidische dans uit de Oekraïne.

6 Rivkele di Sjabbedike (Rivkele van de zaterdag)

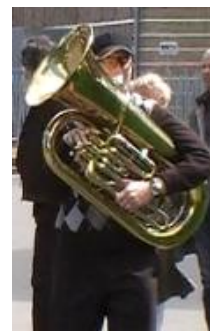
Op 12 juli 1942 werden er in het getto van de Poolse stad Białystok 5.000 mannen weggehaald en omgebracht. De achtergebleven vrouwen kregen de naam “di Sjabbedike”. Rivka is één van hen en vraagt zich af hoe het met haar Herschele gaat.

Tekst van Pesach Kaplan (1879-1943). Muziek: onbekend

*Bron: **Mir zenen do** (wij zijn hier) Songs of the Holocaust, by Eleanor en Joseph Mlotek (Workmen’s Circle, NY)*

Rivkele di shabbedike arbet in fabric
Drejt a fodum tsoe a fodem, flecht tsoenoef a sjtrik.
Oj di geto finstere dojert sjoin tsoe lang
oen dos harts azoi farklemt toet ir azoi bang

Rivkele van de sjabbat werk hard in de fabriek.
Met haar vingers draait ze draden in elkaar.
Ach deze getto duisternis duurt zo vreselijk lang!
En haar angstig hart geeft haar zo’n verdriet.

Ir getrajer Hershele iz awek, nito,
Zint foen jenem sjabes on, zint foen jener sho.
Iz fartrojert Rivkele , jomert tog oen nacht
oen atsint bajm redele zitst zi oen zi tracht.

Woe iz er majn libinker, lebt er noch, chotsj woe,
tsi in konsentratsije lager arbet sjwer on roe
Oj wi finster iz im dort , bitter iz mir do
zint foen jenem shabes on, zint foen jener sjo.

7 Sirba.

Een snelle dans uit Roemenië/Moldavië.

8 Honga's.

Drie levendige lijndansen uit Moldavië in 2/4 maat.

9 Es benkt zich. (Verlangen)

Een lied over liefde in het getto.

Tekst Kasriël Brojdo, muziek: onbekend

Eng, oendzer tsimer is eng,
Oen der oemet farbenkt, jogt arois oends in droisn.
Maj, oends dermont on der frai,
Oen es benkt zich, es benkt zich
oif dos alts wos is farbai.

to koem arois tsoe mir, main meidl, in gas,
main far-der-tsait farwelke bliml
levone sjaint far oends, do karg un blas, nor sjtern
koekn lib foen himl

--

'ch gej arois, majn liber, ch'gej arojs tsoe dir,
A frilingsnacht fakisjeft bejde,
To lomir sjtejn baim want, oen troimen azoi oen mitn
troim zich kejn mol sjejd.

Haar liefste Hersjele is weg, is van haar vandaan.
Vanaf die vreselijk zaterdag, vanaf dat ene uur is
Rivke zo verdrietig, ze rouwt dag en nacht.
Nu zit ze bij het wiel van de machine en ze
denkt:

Waar zou mijn liefste toch zijn, zou hij nog
leven? En waar is hij dan? Misschien moet hij in
een van de kampen heel hard werken.
Ach wat een duisternis voor hem daar, hoe
bitter is het voor mij, sinds die ene zaterdag,
sinds dat ene uur.

Verstikkend is onze kamer,
Het verdriet dat niet vergeet
jaagt ons naar buiten.
Mei herinnert aan de geur van vrijheid
en heimwee grijpt vergeefs naar wat verloren is.

Kom naar buiten, mijn meisje, kom op straat,
mijn al te vroeg verwinterde lief,
Bleek en dunnetjes schijnt de maan voor ons,
maar de sterren kijken vol liefde naar beneden.

Ik kom naar buiten, ik kom naar je toe,
Een lentenacht zal ons betoveren.
Laten we bij de muur gaan staan en dromen dat
we voor altijd bij elkaar kunnen blijven.

10 Hora Cimpulungului.

Een dans uit het Roemeens Moldavië. De mannen dragen een basilicumblad en als de meisjes met hen dansen worden zij omhuld door de geur van basilicum.

11 In der finster (in het duister)

Tekst: Zisje Landau (1889-1937) componist onbekend.

In der finster zajnen dajne ojgn sjenner
in der finster zajnen dajne hentlech klenner
in der finster wajt foen mir mit sjtiler roe
in der finster, wecher, tsarter, bojgzamer bistoe

In der finster iz dajn ponim blecher, blecher
in der finster zajnen dajne finger wecher
in der finster wen doe machst di lodn tsoe
in der finster wecher, tsarter bojgzamer bistoe

In der finster iz dajn ponim milder, milder
in der finster klapt dajn harts alts wilder
in der finster roefstoe mich, ich wejs nit woe,
in der finster wecher, tsarter, bojgzamer bistoe

In het duister zijn je ogen mooier, je handen kleiner; in het duister, ver van me met zo'n stille rust.

Je bent dan zo zacht, zo lieflijk, zo gedwee.

In het duister is je gezicht bleker, je vingers zachter. Als je de luiken sluit, in het duister, dan ben je zo zacht, zo lieflijk, zo gedwee.

In het duister is je gezicht milder, je hart klopt steeds wilder,

Je roept me, neemt me mee naar een hele andere wereld die ik niet ken.

In het duister ben je zo zacht, zo lieflijk, zo gedwee.

12 Oj mame, bin ich farlibt.

Een lied uit de populaire Jiddische film *"Jidl mitn Fidl"* uit de dertiger jaren.

Tekst : Abraham Ellstein

Wen er sjpilt zich af zain fidl a sjejn, hartsik, yidisj lidl
oi, mame, wert mir goet on a sjier. Mit zaine sjejne,
sjwartse oign hot er dan mir tsoegetsoign
oi, mame, woil oen goet iz mir.

Oen wen er zagt, "hej, doe, mejdl, bist doch azoi lib
oen ejdl," Oen zain sjpilm kricht in hartsn arain,
wilt zich tantsn, wilt zich zingen, oi gwald, ich wel
tsoespringen.

on im, oi, ken ich nit mer zain:

oi, mame, bin ich farlibt ...
a klezmer yingl, mame getraie, ligt mir nor in zin,
ich wejn oen lach oen wejs nisjt, mame, af welcher
wel ich bin.

Oi, mame, bin ich farlibt .
ch'wolt di gantse welt aroemgenoemen, oen
tsoegedrikt tsoe zich, oi! Oi, mame, bin ich farlibt ...

Als hij op z'n viool zo'n mooi hartverscheurend
Jiddisch lied spelt, ach mamma, dan voel ik me
zo gelukkig. Met zijn mooie zwarte haar heeft hij
me betoverd. Ach mamma, ik ben in de 7^e
hemel! En dan zegt hij: Hé jij meisje, wat ben je
lief en mooi" en met zijn spel verovert hij mijn
hart. Ik wil dansen, zingen, ik kan mezelf niet
bedwingen! Zonder hem kan ik niet leven.

Ach mamma, wat ben ik verliefd! Een klezmer
muzikant heeft mij

veroverd. Ik huil, ik lach,
ik weet gewoon niet in
welke wereld ik leef. Ik
ben zó verliefd dat ik de
hele wereld wel wil
omarmen en stevig tegen
me aan wil drukken.

13 Ich oen di welt. (De wereld en ik)

De wereld en ik, wij steunen en troosten elkaar. Maar waar kunnen we heen als we beiden in nood verkeren?

Lied gebaseerd op een gedicht van Abraham Reissen (1875-1953) ; melodie : Maurice Rauch (1910-1944)
In memoriam : Hillechien de Vries (13 mei 1958 - 4 januari 2013)

Wen di gantse welt zol laidn –
Goet zol mir alejn zain blois,
wolt ich zi, di welt di gantse
aingeladn in main hoiz.
Ich wolt trejstn zi oen tsertlen,
oen gezogt "nit zorg zich, welt!"
Biz zi wolt tsoe zich gekoemen
oen zich oif di fis gesjtelt.

Als de hele wereld zou lijden,
alleen met mij ging het goed,
dan zou ik de hele wereld in mijn huis uitnodigen.
Ik zou haar troosten en liefkozen en zeggen
"Maak je maar geen zorgen,
het komt goed", net zolang
tot zij er weer bovenop is.

Wen di welt gewen wolt gliklech,
ich alejn blois foel mit lejd,
wolt ich dan tsoe ir gekoemen oen gefodert: "Gib
mit frejd!"

En zou de hele wereld gelukkig zijn,
alleen ik ben vol verdriet.
Dan zou ik op mijn beurt de wereld vragen
om mij te laten delen in haar vreugde.

Ober az mir bejde laidn, saj di welt oen ich alejn
Hot di welt nit woe tsoe koemen,
oen ich hob nit woe tsoe gejn.

Maar nu we beiden verdriet hebben,
zowel de wereld als ik,
waar kunnen we onze troost vinden?

14 Twee freilachs en een sirba.

In 1994 emigreerde klarinettist German Goldenshteyn vanuit Moldavië naar Amerika. Hij bracht een schat aan oude en onbekende klezmer melodieën mee die hij vlak voor zijn dood in 2006 nog wist door te geven.

15 Tajere Malkele.

Loflied op de schone Malka, die nóg mooier is dan de Bijbelse Sjulamit! Dit oosters-klinkende ritme noemt men een 'terkisher' (uit Turkije).

Tekst en muziek: Mark Warshavsky (1840-1907).

Wer s' nit gewen oen wer's hot nit gezen ,taiere Malkele,
Weist nit wos is sjejn, weist nit wos iz chein, taiere Malkele.
Efent zi di bremen, meg di zoen zich sjemem , taiere Malkele.
Flamen ire oign, sjejt a welt geboign, taiere Malkele.

Wie mijn Malkele niet heft gezien, die
weet niet wat schoonheid, wat
betovering is.
Als zij haar ogen opent, dan verdwijnt de
zon uit schaamte. Voor haar vlamme
ogen buigt de hele wereld.

Refr:

Lomir zich derman oib sjeners iz faranen, taiere Malkele.

Mit ir in frejdn, siz doch a Gan-Ejdn! Taiere Malkele!

Wer s'nit gewen oen wer's hot nit gezen ,main taiere Malkele,

Weist nit wos is sjejn, weist nit wos iz chein, taiere Malkele.

Flakkeren di blikn: dacht zich sroefim kikn, taiere Malkele

Shener wi Sjoelamis, heiser noch wi Tamiz, taiere Malkele

Refr.

Wer s'nit gewen oen wer's hot nit gezen ,main taiere Malkele,

Weist nit wos is sjejn, weist nit wos iz chein, taiere Malkele.

Pesach nochn Sejder, in jontevdike klejder, taiere Malkele.

Sonim oif lehaches, wer hot aza naches? Taiere Malkele.

Zou er ooit iets mooiers in de wereld zijn geweest? Met haar in harmonie te leven, Dát is niets minder dan het paradijs.

....

Als haar ogen sprankelen lijkt het wel of ik in de ogen van een engel kijk. Zij is mooier nog dan Shulamit, uit het Bijbelse Hooglied, zij is warmer dan de Tamuz (de maand juli).

...

Als zij met Joods Pasen in haar mooie kleren aan de Seidertafel verschijnt, dan denk ik: ondanks al onze vijanden, heeft niemand zoveel vreugde als wij.

16 Ich hob dich tsoefil lib.

Liefdeslied uit het Amerikaanse Jiddische theater van de veertiger jaren. De populariteit van Latijns-Amerikaanse muziek bracht mooie Jiddische tango's voort.

Tekst J.Jacobs, muziek: S.Secunda

Ich hob dich tsoefil lib - Ich trog ojf dir kejn has

Ich hob dich tsoefil lib - tsoe zajn ojf dir in kas

Ich hob dich tsoefil lib - tsoe zajn ojf dir gor bejz

A nar ich heis, ich weis, ich hob dich lib.

Ik houd teveel van je, ik voel voor jou geen haat. Ik houd teveel van je om boos op je te zijn. Ik weet, ik ben een dwaas, maar ik hou nu eenmaal van je.

'Chob dir majn lebn awek gegebn,

majn harts oen majn nesjome

ich bin krank, nor majn gedank tracht nit foen nekome.

Ik heb je mijn leven geschonken, mijn hart en heel mijn ziel.

Ik ben er ziek van, maar ik verlang niet naar wraak.

Ich hob dich tsoefil lib - tsoe zajn ojf dir gor bejz

A nar ich heis, ich weis, ich hob dich lib.

17 Hora Midor en Jewish Hora.

Twee rustige melodieën van Moldavische origine.

18 Bulgar.

Snelle dansmelodie met een bijzonder ritme dat vooral in Amerika erg populair is geworden.
